

2024 Türkiye ekonomisi: Bütçe gelir ve giderleri, faiz dışı bütçe açığı, deprem harcamalarının etkisi ve diğer makroekonomik göstergeler

2024 yılı, Türkiye ekonomisi için karmaşık dinamiklere sahip bir yıl oldu. Ülke, deprem felaketi sonrasında büyük bir yeniden yapılanma süreciyle karşı karşıya kalırken, ekonomik dengeyi sağlamak ve sürdürülebilir büyümeyi sağlamak için farklı alanlarda zorluklarla mücadele etmiştir. Bu yazıda, 2024 yılı bütçe gelir ve giderleri, faiz dışı bütçe açığı, cari açık, dış ticaret açığı, enflasyon, işsizlik oranı gibi makroekonomik göstergelerin nasıl geliştiğine ve 2025 yılı beklentilerine odaklanacağız.

2024 BÜTÇE GELİR VE GİDERLERİ

Türkiye'nin 2024 yılı bütçe açığı, yaklaşık 2,6 trilyon TL (GYH'nin yüzde 5,9'u) olarak belirlenmişken, gerçekleşme 2,1 trilyon TL oldu. Ancak, depremin yarattığı mali yük (1 trilyon TL) göz önüne alındığında, bu harcamalar dışındaki açığın 1,1 trilyon TL (GSYH'nin yaklaşık yüzde 1,2 si). Bu maliye açısından önemli bir başarıdır. Altında yatan sebep ise harcamalarda disiplin yerine şirketlerin üzerindeki vergi yükündeki artış oldu.

2024 YILINDA MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER

2024 yılı itibarıyla Türkiye'nin diğer makroekonomik göstergeleri şu şekilde gelişmiştir:

•**Reel GSYH büyümesi:** Türkiye 2024 yılı ilk üç çeyreğinde yüzde 3,2 civarında GSYH büyümesi kaydetti. Son çeyrekteki rakamlarla 3-3,5 arasında bir yıllık büyüme göreceğiz. OVP'deki 3,6'nın altında. Deprem sonrası yapılan harcamalar, ekonomik büyümeyi bir miktar desteklemiş olsa da, küresel ekonomik zorluklar ve iç talep baskıları büyüme üzerinde sınırlayıcı bir etki oluşturdu.

•**Enflasyon oranı:** 2024 yılı için enflasyon oranı, yüzde 44,4 olarak gerçekleşti. Önceki OVP'deki yüzde 33'lük hedefin epey üzerinde olmakla birlikte, sene başındaki şahsi beklentimizin (yüzde 55) altında kalması olumlu bir gelişme. Bunun

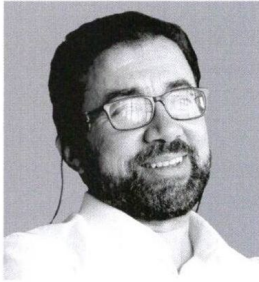
en önemli (belki de tek) sebebi kurun yabancı sermaye girişleriyle büyük ölçüde sabit kalması oldu. Zira, Merkez Bankası'nın faiz artırımına gitmesi bir taraftan iç talebi düşürürken diğer taraftan carry trade süreci başlattı (yüksek faiz-düşük kur). Şimdiden not edelim; kurun sene boyunca reel değer kazanmaya devam etmesi enflasyon düşüşünü desteklese de saat ayarsız bir bomba niteliği taşıyor. Makro iktisatçılar bu cümleyi anlayacaklardır.

•**İşsizlik oranı:** Türkiye'de işsizlik oranı 2024 yılı itibarıyla yüzde 8,6 civarında olmuştur (Kasım itibarıyla). Bu, iş gücü piyasasında OVP'ye göre (yüzde 10,3) önemli oranda düzelme olduğunu ancak hala ABD ya da Japonya gibi ülkelerdeki seviyelerden uzak olduğunu göstermektedir.

•**Cari açık ve dış ticaret açığı:** Bir önceki (2023) OVP'de 2024 cari açık beklentisi 34,7 milyar dolardı. Ancak 2024 yılında cari açık bu beklentinin epey altında kalacak. 2024 Ocak-Kasım döneminde cari açık 5,6 milyar dolar olarak gerçekleşti. Ocak- Aralık döneminde açığın 3 milyar dolar seviyesine inmesi mümkün.

2025 YILI BEKLENTİLERİ

2025 yılı için Türkiye'nin makroekonomik göstergelerinde bir iyileşme beklenmektedir. Özellikle Merkez Bankası'nın sıkı para politikaları ve enflasyonla mücadele amacıyla yaptığı faiz artırımları, 2025

PROF. DR. MURAT YÜLEK

OSTİM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ

yılına yansıyan sonuçlar açısından belirleyici olacaktır. 2025 yılına dair tahminler şu şekilde özetlenebilir:

2025 YILI İÇİN ÖNEMLİ MAKROEKONOMİK TAHMİNLER

•**Reel GSYH büyümesi:** 2025 yılı için Türkiye'nin ekonomik büyümesinin yüzde 3 civarında gerçekleşmesi beklenebilir. Bu büyüme, dış talep kadar, faizlerin düşmesiyle iç talep ve yatırım harcamalarındaki artışla desteklenecektir. Ancak, küresel ekonomik koşulların etkisiyle büyüme hızının sınırlı kalabileceği öngörülmektedir.

•**Enflasyon:** 2025 yılında enflasyon oranının yüzde 30'a düşmesi beklenmektedir. Ancak kurda hareketleme ihtimali enflasyona geçiş yaparak önemli oranda artırabilir. Merkez Bankası'nın faiz düşüş sürecine girmesi yabancı para girişini zayıflatacaktır (normalleşme). Bu da kurlar üzerinde baskı yapabilir.

•**İşsizlik Oranı:** 2025'te işsizlik oranının yüzde 8,5 seviyelerinde kalması beklenir. Ekonomik büyümenin hızlanması, istihdamda iyileşmeye yol açabilir.

•**Cari Açık ve Dış Ticaret Açığı:** 2024 yılındaki düzelmenin ardından, Türkiye'nin cari açığının, 2025 yılında GSYH'nın yaklaşık yüzde 2'si civarına yükselmesi beklenebilir. Dış ticaret açığındaki daralma, ihracatın artması ve enerji ithalatının azalmasıyla mümkün olacaktır.

MERKEZ BANKASI'NIN 2025 YILI POLİTİKA ETKİLERİ

2025 yılında Merkez Bankası'nın genişleyici para politikaları (faizlerin düşmeye devam ederek normalleşmenin sağlanması) enflasyon, reel büyüme ve cari açık üzerinde önemli etkiler yaratabilir. Merkez Bankası'nın faiz artırımının şu şekilde etkiler yaratması beklenmektedir:

1.Enflasyon üzerindeki etkisi:

Faiz düşüşleri, enflasyondaki

2024 Yılı Gerçekleşme ve 2025 Yılı Beklentileri

Göstergeler	2024 Yılı Gerçekleşme	2025 Yılı Beklenti
Reel GSYH Büyümesi (%)	3-3,5	3
Enflasyon (%)	45	30-50
İşsizlik (%)	8,6	8,5
Cari Açık (% GSYH)	0,3	2
Dış Ticaret Açığı (Milyar Dolar)	73,4	90

düşmeyi yavaşlatacak ve ardından da yükseltecektir. Enerji ve gıda fiyatlarındaki artışlar, dış ticaret dengesindeki zorluklar enflasyonun istenilen seviyelere çekilmesini zorlaştırabilir.

2.Reel büyüme üzerindeki etkisi: Faiz düşüşleri, kredi maliyetlerini düşürerek tüketim ve yatırımları kamçılacak ve ekonomik büyümeyi tetikleyecektir.

3.Cari açık üzerindeki etkisi: Faiz düşüşlerinin etkisiyle iç talepteki artış ve ithalatın artması, cari açığın 2024'deki sifıra yakın seviyesinden kötüleşmesine sebep olacaktır. Özellikle enerji fiyatlarındaki olası gerilemeler de cari açık üzerinde olumlu etkiler yaratacaktır.

SONUÇ

2024 yılı Türkiye için zorlu bir yıl olmuş, deprem sonrası büyük harcamalar bütçeyi etkilemiş olsa da ekonomik büyüme, işsizlik ve enflasyon gibi göstergelerde bazı iyileşmeler yaşanmıştır. 2025 yılı ise Merkez Bankası'nın daraltıcı politikaları ve yapılacak yapısal reformlarla, Türkiye'nin enflasyonla mücadele etme, büyümeyi destekleme ve cari açığı düşürme konusunda önemli fırsatlar sunacaktır. Bu politikaların etkinliği, uzun vadede Türkiye'nin ekonomik istikrarı için kritik rol oynayacaktır.

